

1. Галямин Е.П. Оптимизация оперативного распределения водных ресурсов в орошении. - Л.: Гидрометеоиздат, 1981.- 272 с
2. Горев Л.М. Основы моделирования в гидроэкологии.- К.: Либідь, 1996.- 332 с
3. Жуковский Е.Е. Метеорологическая информация и экономические решения. - Л.: Гидрометеоиздат, 1981.- 304 с.
4. Карук Б.П. Системный подход и системный анализ в проектировании мелиоративно-хозяйственных объектов: Учебное пособие. - К.: Изд-во ВИПК Минводхоза СССР, 1989.- 183 с.
5. Рекс Л.М. Системные исследования мелиоративных процессов и систем. - М.: Изд-во "Аслан", 1995.- 192 с.
6. Природно-економічні основи оптимізації екосередовищ: У 3 кн. Кн.2 / Л.М. Горев, С.І. Дорогунцов, М.А. Хвесик.- К.: Либідь, 1994.- 240 с.
7. Рокочинський А.М. Наукові та практичні аспекти оптимізації водорегулювання осушуваних земель на еколого-економічних засадах: Монографія / за ред. академіка УААН Ромащенко М.І. – Рівне: НУВГП, 2010.- 351 с.
8. Тимчасові рекомендації з прогновної оцінки водного режиму та технологій водорегулювання осушуваних земель у проектах будівництва й реконструкції меліоративних систем // Н.А Рокочинський, С.В. Шалай, П.І. Мендусь та ін. Рівне: НУВГП, 2011.- 54 с.
9. Фроленкова Н.А., Рокочинський А.М., Кожушко Л.Ф. Еколого-економічне оцінювання в управлінні меліоративними проектами: Монографія.- Рівне: НУВГП, 2007. – 257с.

УДК 330.322:338.43:(477.72)

РОЗВИТОК ІНОЗЕМНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АПК ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Самайчук С.І. – к.е.н., доцент Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Іноземні інвестиції в агропромисловий комплекс (АПК) України в умовах обмеженості внутрі-

шніх ресурсів є найбільш привабливим джерелом матеріально-технічного та фінансового забезпечення. Однак їх обсяг та рівень ефективності залишаються вкрай недостатніми через наявність цілої низки чинників: нестабільність політичної ситуації і законодавчої бази, низька інвестиційна привабливість українського агропромислового комплексу для іноземних інвесторів та ін. Зрозуміло, що кожна країна-інвестор у першу чергу дбає про свої інтереси, і кожна іноземна допомога – це, в певному розумінні, засіб послаблення партнера, який її одержує. Проте аналіз світового досвіду показує, що й країни, які одержують іноземну допомогу, можуть мати вагомий ефективні результати від неї за наявності відповідного механізму використання. Саме тому дослідження можливостей подальшого залучення іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс України та їх ефективного використання, а також розробка відповідного механізму реалізації цих можливостей є невідкладними завданнями, які вимагають негайного вирішення. Таким чином, низькі темпи зростання обсягів іноземного інвестування та недостатній рівень його віддачі в АПК в умовах зростаючого дефіциту ресурсів і зменшення джерел його покриття надалі залишають дослідження проблеми ефективності іноземних інвестицій актуальним.

Стан вивчення проблеми. Вагомий внесок у розроблення теоретичних і практичних питань розвитку та регулювання прямих іноземних інвестицій зробили такі відомі зарубіжні економісти, як Е. Берлоу, Є. Брігхем, Р. Вернон, О. Вільямсон, Д. Гофман, Х. Грей, Дж. Данінг, М. Кесон, К. Кодзім, Р. Коуз, Т. Озава, М. Портер, А. Ругман, Ф. Рут, П. Семюелсон, П. Фішер, С. Хаймер, У. Шарп та інші.

Дослідження різноманітних аспектів сфери іноземного інвестування знайшло відображення у працях провідних українських учених, зокрема О. Барановського, І. Бланка, Л. Борщ, В. Волошина, О. Гаврилюка, П. Гайдуцького, В. Гейця, Б. Губського, Б. Данилишина, М. Денисенка, В. Загорського, С. Захаріна, Г. Захарчин, В. Кузнєцова, Д. Лук'яненко, А. Мерзляка, В. Осецького, А. Пересади, А. Поручника, С. Реверчука, О. Рогача, А. Румянцева, А. Степаненка, Н. Свірідової, А. Сухорукова, І. Ткачук, М. Туріянської, В. Федоренка, А. Філіпенка, М. Чумаченка, Л. Шинкарук та ін.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемам оцінки та регулювання іноземної інвестиційної діяльності, практично відсутні науково обґрунтовані пропозиції щодо механізму залучення прямих іноземних інвестицій, який сприяв би оптимізації обсягів і пропорцій внутрішніх та зовнішніх інвестицій.

Завдання і методика досліджень. Метою статті є дослідити процеси іноземного інвестування агропромислового комплексу Херсонської області.

Результати досліджень. Ринкові перебудови в економіці країни і її регіонів, в основу якої покладено товарно-грошові відносини і відповідні їм механізми господарювання, пропонують активну і цілеспрямовану інвестиційну діяльність, яка повинна відбуватися в усіх видах економічної діяльності, у тому числі і в аграрному комплексі.

Серйозний брак інвестицій спостерігається в аграрному комплексі Херсонської області, одній із розвинутих серед регіонів України. Херсонщина володіє значними можливостями із збільшення виробництва сільськогосподарської продукції. Однак проблеми в розвитку матеріально-технічної і екологічної бази не дозволяють даному регіону країни вийти в лідери з виробництва багатьох видів сільськогосподарської продукції.

В умовах реформування економіки велике значення має залучення іноземних інвестицій з метою розвитку виробництва, освоєння сучасних технологій, рішення завдань в області соціальної політики. Станом на 01 січня 2010 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, вкладених в економіку Херсонської області, становив 180,5 млн. дол. США (103,1% до обсягів інвестицій на початок 2009 року), що складає в середньому 164,2 дол. США на одного мешканця області. Аналіз динаміки іноземних інвестицій за останні роки показує її певну позитивну динаміку (рис. 1). За останні 5 років сукупний капітал нерезидентів в області збільшився на 105,5 млн. дол. США (у 1,4 рази). Найбільший приріст спостерігався у 2008 році – 46,6 млн. дол. США, найменший – у 2009 році (5,5 млн. дол. США).

Незважаючи на постійне збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій, їх питома вага в загальному обсязі по Україні залишається незначною – 0,5% станом на 01 січня 2010 року. За цим показником область займає 20 місце в

Україні. По областях Причорноморського економічного регіону, для порівняння, цей показник становив: Одеська область – 2,8%, Миколаївська – 0,4%, Автономна Республіка Крим – 1,8%, м. Севастополь – 0,4%. За обсягом прямих іноземних інвестицій на одного мешканця області (164,2 дол. США) область посідає 18 місце серед регіонів України (при середньому показнику по державі – 774,9 дол. США).

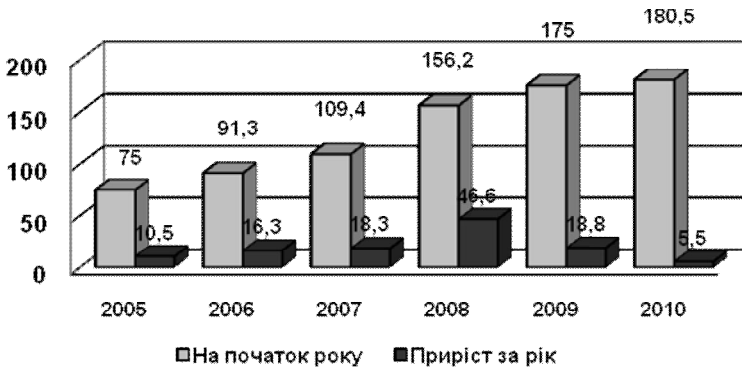

Рисунок 1. Прямі іноземні інвестиції в Херсонську область, млн. дол. США

У 2009 році в сільське господарство області іноземними інвесторами було вкладено 29,8 млн. дол. США прямих інвестицій, що складає 16,5% від загального обсягу інвестицій (рис. 2).

У цілому приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в сільське господарство області, з урахуванням його переоцінки, утрат, курсової різниці тощо, за 2009 рік склав 0,7 млн. дол. США, що у 8,6 рази менше приросту за 2008 рік.

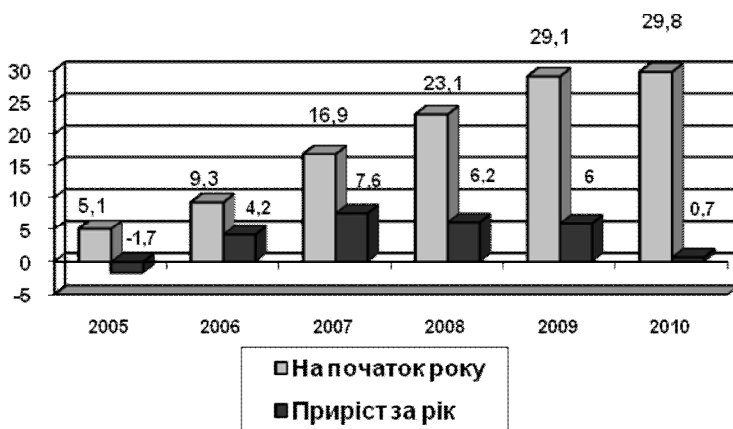

Рисунок 2. Прямі іноземні інвестиції в сільське господарство області, млн. дол. США

Найбільше у 2009 році зросли обсяги капіталу з Кіпру – на 28,2 млн. дол. США У той же час, зменшилися обсяги капіталу з Віргінських Британських Островів – на 22,5 млн. дол. США, Австрії – на 3,0 млн. дол. США та інших.

Приріст іноземного капіталу у звітному періоді спостерігався на підприємствах, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям – на 3,4 млн. дол. США, будівництва – на 1,4 млн. дол. США, надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту – на 0,9 млн. дол. США, сільського господарства, мисливства, лісового господарства – на 0,8 млн. дол. США та інших.

До п'ятірки основних країн-інвесторів, на які припадає 82,2% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 83,8 млн. дол. США (46,4% від загального), Сполучене Королівство – 38,2 млн. дол. США (21,2% від загального), Казахстан – 11,0 млн. дол. США (6,1% від загального), Німеччина – 8,6 млн. дол. США (4,8% від загального) та Швеція – 6,7 млн. дол. США (3,7% від загального) (рис.3).

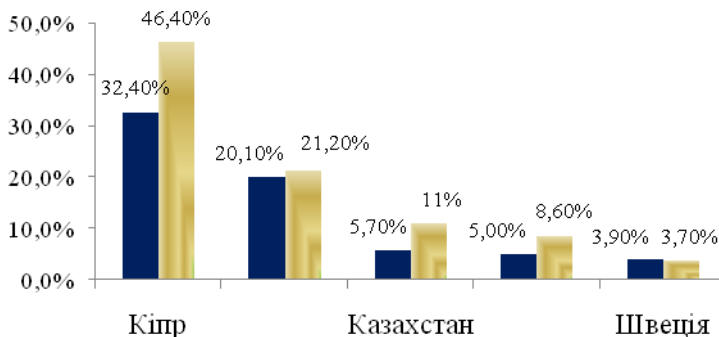

Рисунок 3. Розподіл прямих іноземних інвестицій в Херсонську область за основними країнами інвесторами станом на 01 січня 2010 року (у % до загального обсягу)

Значні обсяги іноземних інвестицій зосереджено на підприємствах промисловості – 96 млн. дол. США (53,2% загального обсягу прямих інвестицій в область), у т.ч. переробної – 92,5 млн. дол. США (51,2%). Серед галузей переробної промисловості суттєві обсяги інвестицій внесено у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – 40,4 млн. дол. США (22,4% до загального обсягу прямих інвестицій в область).

На підприємствах сільського господарства, мисливства, лісового господарства акумульовано 29,8 млн. дол. США (16,5%) прямих інвестицій, будівництва – 18,3 млн. дол. США (10,1%), торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку – 16,8 млн. дол. США (9,3%), в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям – 11,1 млн. дол. США (6,2%).

Про наявність прямих іноземних інвестицій звітувало 224 підприємства Херсонської області. За кількістю підприємств з іноземним капіталом Херсонщина займає 17 місце по Україні.

Таким чином, пріоритетною задачею агропромислового комплексу Херсонської області є створення сучасного ефективного виробництва, що дозволить підвищити якість продукції та забезпечити випуск продовольчих товарів, привабливих як для українських, так і для зарубіжних споживачів. Однак, без відпо-

відного фінансового забезпечення ні технічне й технологічне оновлення, ні модернізація виробництва неможливі. Між тим, інвестиційно-інноваційна діяльність херсонських підприємств загальмована внаслідок зниження господарської активності більшості з них та незадовільного фінансового стану.

Станом на 01.01.2010 року в агропромисловий комплекс області було залучено 70,2 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій (38,9% загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку). З них вкладено 40,4 млн. дол. США (22,4%) у підприємства харчової та переробної промисловості та 29,8 млн. дол. США (16,5%) у сільський сектор (табл.1).

Приріст іноземного капіталу в АПК області за 2009 рік склав 0,9 млн. дол. США, або 1,3%, тоді як за 2008 рік приріст становив 5,9 млн. дол. США, або 9,3%. При цьому інвестиційні вкладення у підприємства харчової та переробної промисловості за 2009 рік збільшилися на 0,2 млн. дол. США (0,5%). Обсяг залучення іноземних інвестицій в сільське господарство збільшився на 0,7 млн. дол. США, або на 2,4% (табл. 2).

Таблиця 2 - Динаміка прямих іноземних інвестицій в АПК Херсонської області (на початок року)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Прямі іноземні інвестиції в АПК – усього, млн. дол. США	33,7	40,8	51,7	63,4	69,3	70,2
у % до попереднього року	103,4	121,1	126,7	122,6	109,3	101,3
з них: у сільське господарство, млн. дол. США	5,2	9,3	16,9	23,1	29,1	29,8
у % до попереднього року	76,5	178,8	181,7	136,7	126,0	102,4
у підприємства харчової та переробної промисловості, млн. дол. США	28,5	31,5	34,8	40,3	40,2	40,4
у % до попереднього року	110,4	110,5	110,5	115,8	99,8	100,5

Таблиця 1 - Розподіл прямих іноземних інвестицій в АПК Херсонської області (на початок року)

	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%	млн. дол. США	%
Прямі іноземні інвестиції – усього	75,0	100,0	91,3	100,0	109,6	100,0	156,2	100,0	175,0	100,0	180,5	100,0
у т.ч. інвестиції в АПК	33,7	44,9	40,8	44,7	51,7	47,2	63,4	40,6	69,3	39,6	70,2	38,9
з них:												
у сільське господарство	5,2	6,9	9,3	10,2	16,9	15,4	23,1	14,8	29,1	16,6	29,8	16,5
у підприємства харчової та переробної промисловості	28,5	38,0	31,5	34,5	34,8	31,8	40,3	25,8	40,2	23,0	40,4	22,4

До п'ятірки районів та міст лідерів за обсягами залучених інвестицій, у яких зосереджено 86% від загального обсягу, входять м. Херсон – 97,0 млн. дол. США (53,7% від загального обсягу інвестицій, що надійшли в область), м. Каховка – 28,7 млн. дол. США (16% від загального обсягу іноземних інвестицій вкладених в область), м. Нова Каховка – 16,1 млн. дол. США (9% від загального обсягу), Білозерський район – 5,7 млн. дол. США (3,2 %), Цюрупинський район – 7,3 млн. дол. США (4,1%) (табл.3).

Таблиця 3 - Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку Херсонської області у розрізі районів та міст

Назва області	Станом на 01.01.2010		
	Обсяг прямих іноземних інвестицій, тис. дол. США	У відсотках до 2008 року	Приріст, зменшення у відсотках до 2008 року
Область усього:	180500,7	103,1	3,1
у тому числі			
міста (у розрізі)			
Херсон	96951,1	101,1	1,1
Каховка	28737,7	0,1	0,1
Нова Каховка	16119,3	132,5	32,5
район (у розрізі)			
Бериславський	627,9	96,4	- 3,6
Білозерський	5739,4	99,9	- 0,1
Генічеський	5724,6	102,6	2,6
Нововоронцовський	15,6	-	100
Скадовський	568,2	0,97	- 2,9
Цюрупинський	7297,8	187,6	87,6
Чаплинський	513,4	104,5	4,5

Сума кредитів та позик, отриманих підприємствами Херсонської області від прямих інвесторів, на 01 січня 2010 року, становила 66 млн. дол. США. Найбільше їх надійшло з Кіпру – 57,2 млн. дол. США.

Обсяг прямих інвестицій з Херсонської області в економіку країн світу на 01 січня 2010 року склав 15,4 тис. дол. США, у т.ч. у країні ЄС – 11,5 тис. дол. США (74,7% загального обсягу), у країні СНД – 1,2 тис. дол. США (7,8%).

Значне скорочення надходжень інвестицій в економіку області протягом 2009 року відбулось за рахунок залишкових проявів впливу світової фінансово-економічної кризи в Україні. Призупинення реалізації інвестиційних проектів області пов'язано з колапсом національної банківської системи. Результатом останнього стало призупинення кредитування, а також ускладнення фінансування нерезидентами країни проектів, що реалізуються. Через вказане підприємства – розробники таких проектів – понесли додаткові витрати на обслуговування боргів та утримання інвестиційних об'єктів (відтік інвестицій).

Слід зазначити, що, незважаючи на вплив на економіку світової фінансово-економічної кризи, область продовжує залишатися експортоорієнтовною та демонструє стабільно позитивне сальдо, яке за результатами 2009 року склало 280,06 млн. дол. США проти 159,6 млн. дол. США за 2008 рік (табл. 4).

Таблиця 4 - Основні показники зовнішньоекономічної діяльності Херсонської області за 2005 – 2009 року (млн. дол. США)

Роки	Зовнішньоторговельний обіг товарами та послугами	Експорт	Імпорт	Сальдо
2005	399,2	292,5	106,6	185,9
2006	453,5	294,0	159,44	134,7
2007	562,7	371,7	191,0	180,7
2008	783,6	471,6	312,04	159,6
2009	538,86	409,46	129,4	280,06

Загальний обсяг зовнішньоторговельного обігу товарів та послуг підприємств Херсонської області за 2009 рік становив 538,86 млн. дол. США і проти відповідного періоду 2008 року зменшився майже у 1,5 рази (на 244,74 млн. дол. США). При цьому обсяг експорту у зовнішній торгівлі області товарами та послугами зменшився на 13,17% та склав 409,46 млн. дол. США, імпорту – відповідно на 68,4% та 129,4 млн. дол. США. Таким чином, коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 3,2 (за 2008 рік – 1,5).

Ураховуючи експортноорієнтовану спрямованість області, слід зазначити, що загальний зовнішньоторговельний обіг товарів підприємств Херсонської області за 2009 рік становив 476,02 млн. дол. США і проти відповідного періоду 2008 року

зменшився у 1,4 рази (на 230,06 млн. дол. США). При цьому обсяг експорту у зовнішній торгівлі області товарами зменшився на 12,2% та склав 351,25 млн. дол. США, імпорту – відповідно на 59,6% та 124,77 млн. дол. США. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 226,5 млн. дол. США (у 2008 році – 94,5 млн. дол. США).

Партнерами підприємств області при здійсненні зовнішньоторговельних операцій у 2009 році стали представники 104 країн світу. До країн ЄС було експортовано – 26,5% усіх товарів, до країн СНД – 21,5% (у 2008 році – відповідно 34,2% та 31,2%).

Найбільші обсяги експортних поставок здійснювались до Туреччини – 16,3% від загального обсягу експорту, Російської Федерації – 9,7%, Норвегії – 8,9%, Грузії – 7,4%, Болгарії – 6% та Німеччини – 5,6% (рис.4). Серед головних торгових партнерів країн СНД у звітному періоді експортні поставки найбільше зросли до Віргінських. З числа країн ЄС суттєво збільшились експортні поставки до Болгарії, Польщі, Чеської Республіки, а серед інших країн – до Грузії, Сирійської Арабської Республіки та Британських Віргінських Островів. Одночасно зменшилися обсяги експорту до Білорусії, Казахстану, Молдови, Російської Федерації, Туреччини та інших.

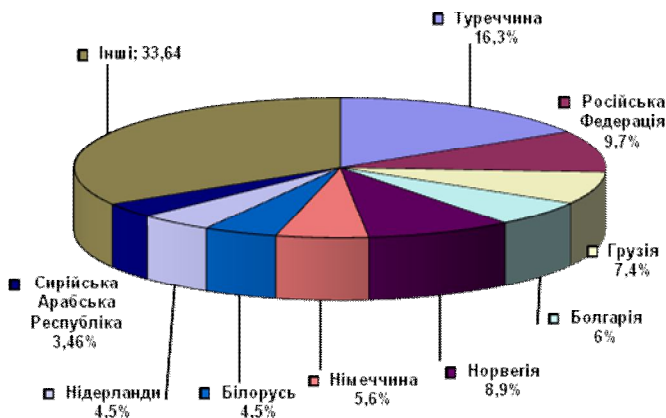

Рисунок 4. Структура обсягу експортних поставок по країнах

У структурі експорту регіону найбільша частка припадає на поставки продуктів рослинного походження – 30,3% від загального обсягу (у т.ч. насіння і плоди олійних рослин – 13,9%, зернові культури – 12,5%). Незважаючи на світову фінансово-економічну кризу, порівняно з 2008 роком відбулося зростання обсягу експорту насіння і плодів олійних рослин та зернових культур відповідно на 38,3% та 49%. Цей напрям розвитку області є перспективним.

Висновки та пропозиції. Таким чином, пріоритетною задачею агропромислового комплексу Херсонської області є створення сучасного ефективного виробництва, що дозволить підвищити якість продукції та забезпечити випуск продовольчих товарів, привабливих як для українських, так і для зарубіжних споживачів. Однак, без відповідного фінансового забезпечення ні технічне й технологічне оновлення, ні модернізація виробництва неможливі. Між тим, інвестиційно-інноваційна діяльність херсонських підприємств загальмована внаслідок зниження господарської активності більшості з них та незадовільного фінансового стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України “Про іноземні інвестиції” // Голос України. – 1992. – 19 березня.
2. Борщ Л.М. Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2002. – 318 с.
3. Гаврилюк О. Пріоритетні галузі та види виробництва для іноземного інвестування в Україні // Фінанси України. – 2007. - №7. – С. 56-61.
4. Губський Б.В. Проблеми міжнародного інвестування в Україні // Економіка України. – 2008. - №1. – С. 22-28.
5. Колосов О. Іноземні інвестиції в економіку України: користь чи небезпека? // Економіка України. – 2009. - №8. – С. 6-12.
6. Мельник О.О. Інвестиційний клімат в Україні // Фінанси України. – 2008. - №8. – С. 61-65.